

KÜRESEL EĞİLİMLER SERİSİ

Çalışma Kağıdı No. 5

Şubat 2013

GÜNEY AVRUPA'DA EKONOMİK KRİZ VE TOPLUMSAL HAREKETLER

Burak Cop¹

Abstract

The southern European countries are those who have been affected the most by the EU sovereign debt crisis. However, compared with Greece and Spain, Italy and Portugal are in relatively better positions in terms of their debt/GDP rate and unemployment figures. There has been a strong popular reaction against the austerity measures in Greece, a country where leftist parties and trade unions have been traditionally strong. Due to the miserable conditions of the economy, the Greek government has been prevented from taking the public demands into account. It is important to note that the political situation in Greece is very unstable leading to the potential relaxing of the austerity measures. There is no such instability in Spain and Portugal, making the probability of the relaxation of austerity measures unlikely, especially in Spain. Italy has the same potential for political instability as does Greece, and given that it is a country with relatively better conditions, in comparison with the others, some relaxation of the austerity measures may be expected if the centre-left coalition comes to power.

Giriş

2007'de ABD'de *mortgage* (uzun vadeli konut kredisi) sisteminin çıkmaza girmesiyle başlayan küresel ekonomik bunalım, 2008'de ABD ve Avrupa'daki pek çok banka ve finansal kuruluşun iflas etmesiyle küresel bir kriz niteliğine büründü. 2010'da ise bir kademe daha derinleşen kriz, pek çok Avrupa ülkesinde kamu borçlarının ve/veya bütçe açıklarının GSYİH'lere oranının sürdürülemez boyutlara ulaşmasıyla adeta "Batı kapitalizminin bunalımı"na dönüştü. Pek çok AB ülkesinin kamu

¹ İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Burak Cop, Galatasaray Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde de ders vermektedir. Çeşitli uluslararası bilimsel yayınlarda makaleleri bulunan Cop, University of Nottingham'da 2011'de tamamladığı doktorasından önce bir dönem gazetecilik de yapmıştır.

maliyesi fiilen iflas etti ya da iflasın eşiğine geldi. Avro Bölgesi'nin (*Eurozone*), hatta bizatihi AB'nin sonunun geldiği yorumları dahi yapıldı.

AB ülkelerinin kamu borçlarından kaynaklı kriz, pek çok sebebe dayanıyordu. 2008 öncesindeki kolay kredi alma olanaklarıyla sağlıksız biçimde büyüyen ve borçlanan hükümetler 2008 kriziyle beraber deyim yerindeyse duvara çarpmıştı. Uluslararası ticaret dengesizlikleri, konut fiyatlarındaki balonvari yükselişi izleyen sert düşüş, finans kuruluşlarının aşırı miktarlara ulaşan dengesiz spekülasyon işlemleri ve bunların ardındaki asıl neden olan aşırı kâr hırsı; İrlanda ve İzlanda gibi küçük ekonomileri bir yana bırakırsak asıl olarak Güney Avrupa'yı vuran krize yol açtı.

Krizden etkilenen Avrupa ülkelerinde birbirinin peşi sıra kemer sıkma önlemleri devreye sokuluyor ve esasen finans kapitalin spekülasyon kazanç metodlarının iflasından kaynaklı krizin faturası; emeğiyle geçinen, işsiz, öğrenci, emekli yüz milyonlarca Avrupalıya kesiliyor. Finansal denetim kuruluşu Ernst & Young'un tahminlerine göre 2013'ün ikinci yarısında Avro Bölgesi'ndeki kayıtlı işsizlerin sayısı 20 milyona ulaşacak. Kayıtlı işsiz sayısı 2010'da ise 16 milyondan azdı. Ernst & Young'a göre krizin hafiflemesi için 2015 yılını beklemek gerekiyor ve bu durum en çok İspanya, İtalya, Yunanistan ve Portekiz halklarını vuracak (Kallash, 2012; "Kriz işsizliği...", 2013).

Bu çalışmada, adı geçen dört ülkede krizin toplumdaki etkileri, kemer sıkma tedbirlerine karşı sendikalar, sol partiler ve genel olarak toplumsal muhalefetin verdiği tepki ile bunların yol açtığı siyasi sonuçlar ele alınacak. Son olarak da, sayılan konu başlıklarında gelecek birkaç yıldaki olası gelişmeleri kestirmeyi amaçlayan bir takım "eğilim tespitleri" yapılacaktır. Hükümetlerin kemer sıkma önlemleri ile söz konusu önlemlere karşı yürütülen toplumsal muhalefetin siyasi sonuçları dört Güney Avrupa ülkesi açısından özel önem arz ediyor, zira 2011'den beri bu dört ülkede de hükümetler düştü ve siyasi ortam yeniden şekillendi.

Yunanistan

Yunanistan krizden en kötü etkilenen ülke. GSYİH 2011'de yüzde 6.9 oranında azaldı, 100 binden fazla firma iflas etti, 2012 sonu itibarıyla genel işsizlik yüzde 26, genç işsizliği ise yüzde 58 dolaylarına yükseldi (yani Yunanistan'daki gençlerin çoğu işsiz) (*Eurostat*, 2012).²

Kriz Yunan siyasetini de derinden etkiledi. Yorgo Papandreu'nun merkez sol PASOK iktidarı, aldığı radikal kemer sıkma önlemlerinin toplumda yarattığı infialden ötürü hükümetten çekilmek zorunda kaldı ve Mayıs 2012'deki erken seçim siyasetin çehresini tamamen değiştirdi. Merkez sağ Yeni Demokrasi'nin (YD) birinci çıktığı seçimde ikinci sırayı alarak PASOK'u üçüncülüğe iten radikal sol koalisyon SYRIZA (Yunanistan siyaseti 30 yılı aşkın bir süredir YD ve PASOK tarafından domine edilmişti) "anti- kemer sıkma" yanlısı başat siyasi aktör olarak sahneye çıktı. Oyların sağdaki ve soldaki pek çok partiye dağıldığı seçimde geçmişte binde 3'ler seviyesinde olan faşist Altın Şafak da büyük bir atılım yaparak yüzde 7 oy aldı.

Seçimin galibi olduğu halde hükümet kuracak çoğunluğu elde edemeyen ve diğer partilerle de anlaşmaya varamayan YD lideri Antonis Samaras, bir ay sonra yenilenen seçimin ardından Başbakanlık koltuğuna oturmayı başardı. Neredeyse tüm partilerin oy kaybettiği, sadece YD ve SYRIZA'nın oylarını arttırdığı ikinci seçim, kemer sıkma programına vize veren seçmenlerin oylarını YD'de, buna soldan bir itiraz geliştiren seçmenlerin ise oylarını SYRIZA'da konsolide etme eğiliminde olduklarını ortaya koydu. Seçimden sonra Samaras PASOK ve Demokratik Sol'un (DIMAR) desteğiyle hükümeti kurdu. Kemer sıkma programını çöpe atacak bir hükümetin

² Avrupa Komisyonu'na bağlı istatistik ajansı *Eurostat*'ın çeşitli konu başlıklarında her ülkeyle ilgili ayrıntılı verileri için bkz. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>. İlgili verilerin bir kısmı da *Eurostat*'ın basın açıklamalarında yer almaktadır (bkz. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/collectio ns/news_releases).

kurulması halinde ise Yunanistan’ın Avro Bölgesi’nden çıkacağına kesin gözüyle bakılıyordu, uluslararası piyasalardaki beklenti de bu yöneydi.

2011’den beri Yunanistan devasa grevler ve toplumsal olaylarla çalkalanıyor. Yunanistan’ın 2012 sonu itibariyle borcu, GSYİH’sinin neredeyse iki katı. IMF ile yapılan anlaşma gereği söz konusu oranın 2020 itibariyle yüzde 124 seviyesine gerilemesi gerekiyor. Yunan parlamentosunun kemer sıkma kapsamında 2013 bütçesinde kamu harcamalarında 9.4 milyar Avroluk bir kesinti yapılmasını onaylaması ülkede büyük gösterilere sebep oldu (“Greek debt crisis”, 2012).

26 Eylül 2012’de Yunanistan Komünist Partisi’ne bağlı işçi cephesi PAME’nin çağrısıyla 70 farklı şehirde mitingler yapıldı ve Atina’daki iki ayrı meydana sendikalar ve sol örgütler on binlerce kişiyi bir araya getirdi. Kamu çalışanlarının sendika konfederasyonu ADEDY’ye göre tüm ülkede 350 bin kişi yürüdü, ajanslar Atina’da meclisin önünde 70 bin göstericinin toplandığını bildirdi. 6 Kasım’da ise PAME, ADEDY ve işçi sendikaları konfederasyonu GSEE’nin çağrısıyla bir genel grev yapıldı. 48 saatlik grev özellikle ulaşım, sağlık ve yerel yönetimler çalışanlarının katılımıyla gerçekleşti ve ülkede yaşamı durdurdu (Smith, 2012; Wearden, 2012a). Ancak tüm bu gösteriler gene de parlamentonun 11 Kasım’da 18.8 milyar Avroluk yeni bir kemer sıkma paketinin kabul etmesini, bu kapsamda ücretler ve emekli maaşlarında kesintiye gidilmesini ve emeklilik yaşının 65’ten 67’ye çıkartılmasını engellemedi.³

14 Kasım 2012 tarihinde Avrupa Sendikaları Konfederasyonu (ETUC) tarafından tüm Avrupa’da kemer sıkma önlemlerine karşı grevler ve mitingler düzenlenmesi çağrısı yapıldı. Her ne kadar diğer AB ülkelerinde de eylemler yapılsa da, 14 Kasım Genel Avrupa Grevi asıl olarak bu raporun konusu olan Güney Avrupa ülkelerinde etkili oldu. ETUC’un AB hükümetlerinden talepleri arasında şunlar dikkat çekiyordu: Sürdürülebilir büyüme ve nitelikli istihdam için ekonomik yönetim; gelirin yeniden dağıtımı, adil vergilendirme ve sosyal güvenlik politikalarıyla ekonomik ve toplumsal adaletin sağlanması; gençlere iş garantisi; düşük karbonlu, yeşil bir endüstriye dayalı büyüme ve istihdam politikaları; ücret kesintileriyle mücadele; sermaye hareketlerinin vergilendirilerek spekülasyonun önlenmesi ve yatırımların teşvik edilmesi; vergi kaçırıcılarla mücadele; toplu sözleşmelere ve toplumsal diyaloga saygı; sosyal ve sendikal haklara saygı (“ETUC day...”, 2012).

14 Kasım etkinlikleri kapsamında Yunanistan’da halkın satın alma gücündeki yüzde 35’lik azalma ve 2015 itibariyle 150 bin kamu çalışanının işten çıkarılacak olmasına karşı (Kington et al., 2012) büyük çaplı gösteriler düzenlendi.

Yunanistan’da geleneksel olarak işçi sınıfı örgütlülüğü ve sol siyaset pek çok Avrupa ülkesinden fersah fersah ileride olmasına rağmen, kamu maliyesinin iflas noktasında bulunmasının hükümetleri politika seçenekleri hususunda “alternatifsiz” bırakmasından ötürü, toplumsal muhalefet kemer sıkma politikalarına engel olamamaktadır. Kısa vadede ne bu durumun değişmesi ne de bir hükümet krizinin patlak vermesi öngörülmektedir. Gelecek seçimler normal zamanında (yani 2016’da) yapılırsa SYRIZA iktidara gelse bile kemer sıkma programı zaten büyük oranda nihayete ermiş olacaktır. Bir erken seçim olması ve SYRIZA’nın kısa bir süre sonra iktidara gelmesi durumunda ise, bu partinin, radikal programını mı uygulayacağı yoksa “realizm”e yenik mi düşeceği belirsizdir.

İspanya

İspanyol ekonomisinin sürüklendiği çıkmaz, krizin bir takım hükümetlerin yanlış borçlanma politikalarından kaynaklı bir “beceriksizlik” ürünü değil, Batı kapitalizminin yapısal bir sorunu olduğunu ortaya koyar nitelikte. Zira 2008’e kadar İspanya kontrollü borçlanan ve bütçesi açık

³ Söz konusu “reform”un hükümet tarafından nasıl gerçekleştirildiği için bkz. Samaras raises alarm about lack of liquidity, threat to democracy. (2012, October 5). *Ekathimerini*.

vermeyen bir ülkeydi. Yunanistan, Portekiz ve İtalya'nın İspanya'dan çok daha fazla borcu bulunuyor. 2008'e kadar sürekli büyüyen İspanyol ekonomisinde devlet borçlarının GSYİH'ye oranı düşme eğilimindeyken, AB'nin en sağlam ekonomisi addedilen Almanya'da bile bu oran yıldan yıla artmaktaydı ("Spain's problems explained", 2012).

Ancak İspanya gene de emlak sektöründe çöküşe, resesyona ve Avro Bölgesi'nin en kötü işsizlik oranlarına sürüklenmekten kurtulamadı. İspanya'daki 17 bölgesel hükümet 2008 öncesinde giriştikleri yüksek bedelli yatırımlardan ötürü krizle beraber kendilerini büyük bir borç yükünün altında buldular. Söz gelimi Valencia'nın kriz öncesinde inşa ettiği yeni havaalanına 2012 itibariyle tek bir uçak bile inmezken, yerel hükümet mali yardım için Madrid'deki merkezi hükümete başvurdu (*ibid*).

Avro Bölgesi'ndeki en büyük 4. ekonomi olan İspanya'da 2012 itibariyle her 4 kişiden biri işsiz. Genç işsizliği oranı ise yüzde 50'den fazla. 2008'den beri konut fiyatları yüzde 25 oranında azaldı. Bankalar da borç yükü altında eziliyorlar ve pek çoğu devletten kendilerini kurtarmasını talep etti ("Spain in numbers", 2012). Bu durum 11 Kasım 2011'de iktidardaki merkez sol PSOE'nin ancak yüzde 28.8 oranında bir oy alarak seçimi muhafazakar Halk Partisi'ne (yüzde 44.6) kaybetmesine yol açtı. İspanya'da sosyalist muhalefet ise, Yunanistan'ın aksine, güçlü değil.

Ancak 14 Kasım grevleri İspanya'da da geniş katılımı gerçekleştirdi. Bu, İspanya'da 2012'deki ikinci genel grevdi (ilki de çok görkemli olmuştu) ve özellikle ulaşım sektöründe hayat durdu (600 uçuş iptal edildi ve tren seferlerinin ancak yüzde 20'si yapılabildi) (Wearden, 2012b). Sendikalar iktidardaki Halk Partisi hükümetini seçim öncesi verdiği sözleri tutmamakla, krizi kamu hizmetlerini sekteye uğratmak, özelleştirmelere hız vermek ve çalışanların haklarını gasp etmek için bir fırsat olarak görmekle suçladılar. Yunanistan'dakine benzer bir şekilde, İspanya'da da hükümet Alman Şansölyesi Angela Merkel'in dümen suyuna girmekle itham edildi (Kington et al., 2012). Kriz nedeniyle 4500 kişiyi işten çıkartmaya hazırlanan Iberia havayollarına karşı da Aralık ayında çalışanlar tarafından 6 günlük bir grev düzenlendi.

Ancak İspanya'da hükümet Yunan hükümetine göre daha güçlü, mecliste daha rahat bir çoğunluğa sahip ve ne popülist veya faşizan sağda, ne de sosyalist solda güçlü bir "anti-kemer sıkma" hareketi mevcut. İspanya'da bir sonraki seçime kadar yürürlükteki ekonomi politikalarını sekteye uğratacak denli güçlü bir toplumsal-siyasal muhalefet hareketi beklenmemektedir.

Portekiz

2012'nin ikinci çeyreğinde yüzde 15'in üzerine çıkan işsizlik oranı ve IMF-AB-Avrupa Merkez Bankası troykasının tahminine göre 2014'te yüzde 124'e yükselecek kamu borcu-GSYİH oranıyla krize sürüklenen bir diğer Güney Avrupa ülkesi olan Portekiz'de iktidar değişimi, İspanya ve Yunanistan'ın aksine, merkez sağdan merkez sola doğru oldu. 5 Haziran 2011 seçimini yüzde 38.6 ile Sosyal Demokrat Parti kazandı.

14 Kasım'da yoğun şekilde grevlere sahne olan Portekiz'de (39 ayrı kentte gösteriler düzenlendi ve kamu çalışanlarının en az yarısı greve katıldı) (Wearden, 2012b) 11 Şubat 2012'de de işçi sendikaları konfederasyonu CGTP'nin önderliğinde büyük bir genel grev düzenlenmişti. Üstelik bu ülkede grevler vasıtasıyla kimi kazanımlar da elde edilebildi. Eylül ayının ikinci ve üçüncü haftalarında büyük kentlerde düzenlenen gösteriler sonucu hükümet ücretlerden yüzde 11 oranında alınan sosyal güvenlik katkı payını yüzde 18'e çıkarma teşebbüsünden vazgeçti ("Portekiz halkı...", 2012).

Krizi Yunanistan ve İspanya kadar ağır yaşamayan Portekiz, bu görece olumlu durumun semeresini 23 Ocak 2013'teki tahvil ihalesinde elde etti. 57 ay vadeli, 2 milyar Avroluk bono satışı için ihale açan hükümet, hedeflediğinin tam 4 katı kadar (8 milyar Avro değerinde) satış

gerçekleştirdi. İhaleye yönelik söz konusu ilgi ülkede faiz oranlarının düşmesini de sağladı, ki faiz oranlarının düşmesi ulusal ekonomiler için her zaman olumlu bir gösterge olarak değerlendirilmektedir.

Bununla beraber Portekiz'de tüm gelişmelerin uluslararası finans çevrelerinin istediği doğrultuda seyrettiği de düşünülmemelidir. Cumhurbaşkanı Anibal Cavaco Silva, 2013 bütçesinin halkın büyük kısmı üzerinde gayri adil bir yük oluşturacağı gerekçesiyle söz konusu bütçe kanununu Anayasa Mahkemesi'ne taşıdı. Bütçenin Mahkeme tarafından revize edilmesi talebi Portekiz Komünist Partisi ve Sol Blok tarafından da desteklendi. Bu tür gelişmelerin, uluslararası finans sermayesinin ve onun temsilcisi sayılan IMF ve Avrupa Merkez Bankası gibi kuruluşların "istikrar" beklentisine ters düştüğü açıktır.

Portekiz'de ekonomik panoramanın İspanya ve Yunanistan'dakinden daha iyi olmasından ötürü, çalışanların kemer sıkma önlemlerine karşı sınırlı da olsa bir takım kazanımlar elde etmeleri olasılık dâhilindedir. Bir hükümet krizi de beklenmemektedir.

İtalya

İtalya'da 2007'den beri artan kamu borçları 2011'e gelindiğinde GSYİH'nin yüzde 120'si mertebesine ulaştı. 2011'in ikinci yarısında Silvio Berlusconi hükümeti bir dizi kemer sıkma paketi açıkladı ve katma değer vergileri arttırıldı, emeklilik yaşı ve ücretlerinde emekliler aleyhine düzenlemeler yapıldı, kamu harcamalarından kesintilere gidildi ("Italy", n.d.). Bunlar olurken işsizlik de arttı, ancak İtalya'da işsizlik sorunu diğer üç ülkedekinden görece iyi durumdadır.

Adının karıştığı seks skandallarından dolayı zaten zorda olan Berlusconi, bu önlemlerin halkta yarattığı tepkinin üzerine Kasım 2011'de istifa ederek yerini teknokrat Mario Monti'ye bıraktı. Monti hükümeti Berlusconi'nin başlattığı kemer sıkma önlemlerine devam etti (zaten bu amaçla hükümetin başına geçmişti). İtalya'da da yoğun katılıma sahne olan 14 Kasım Genel Avrupa Grevi'nde sokaklara dökülen yüz binlerce kişi, Monti hükümetinin istihdam düzenini esnekleştiren, işsizliği arttıran, kamu harcamalarını kısıtlayan ve vergileri arttıran politikalarını protesto etti.

Halkta yoğun tepkilere yol açan bu önlemler öte yandan, Portekiz'de olduğu gibi, hükümetin beklentilerine uygun kimi sonuçlar da doğurdu. İtalya'da Aralık 2012'de bir tahvil ihalesi düzenlendi ve bu sayede 6.5 milyar Avro'luk bono satışı gerçekleştirildi. Söz konusu satışın neticesinde, Kasım 2012'de yüzde 1.76 civarında olan faiz oranları da yüzde 1.46 düzeyine geriledi. İtalyan hükümetinin borçlanma maliyetinin düşmesi, uluslararası piyasaların bu ülkeye yönelik görece güveninin (burada görece kelimesinin altını çizmek gerekiyor) tezahürü niteliğindedir.

İtalya'da 24-25 Şubat 2013'te seçimler düzenlenecek ve yarışın merkez sağ partiler koalisyonunun lideri Berlusconi ile (Berlusconi dördüncü kez ülkenin başbakanı olmaya soyunacağını Aralık 2012'de beyan etti) merkez sol koalisyonun lideri Pier Luigi Bersani arasında geçmesi bekleniyor. Sağ popülist Beppe Grillo'nun ve siyasi yelpazenin merkezinde yer alan üç adet partiden oluşan bir koalisyonun lideri olarak seçime katılacak olan Mario Monti'nin, mecliste belli sayıda sandalye elde etmekle beraber yüksek oy oranlarına ulaşmaları öngörülmüyor.

İtalya'da seçimin sonucu ne olursa olsun hâlihazırdaki kemer sıkma politikalarından esaslı bir sapma olması beklenmemektedir. Bersani'nin olası başbakanlığında ise toplumsal muhalefetin sınırlı da olsa sonuç alma potansiyeli artacaktır.

Sonuç

AB'deki ekonomik krizden en çok etkilenen alt-bölge olan Akdeniz havzasında Portekiz ve İtalya, Yunanistan ve İspanya ile karşılaştırıldığında görece iyi durumdadır. Bununla beraber kamu borçlarının ulaştığı oran ve işsizlik verileri bakımından bu iki ülke de kritik bir süreçten geçmeye

devam etmektedir. Krizin Güney Avrupa ülkelerinde ciddi siyasi sonuçları olmuş, adı geçen dört ülkede de 2010'dan bu yana bir dizi hükümet değişikliği gerçekleşmiştir.

Yunanistan'da 2010 yılından beri hükümetlerin uyguladığı kemer sıkma politikalarına karşı, ülkede geleneksel olarak güçlü olan sol partiler ve sendikaların önderlik ettiği etkili bir toplumsal muhalefet vardır, ancak kamu maliyesinin tamamen iflas etmiş olması hükümetlerin halkın taleplerini dikkate alabilmesini olanaksız kılmıştır.

İspanya ve Portekiz'de Yunanistan'dakine benzer bir siyasal istikrarsızlık yoktur. Bu durum, özellikle İspanya'da, kemer sıkma önlemlerinin gevşetilmesi olasılığını azaltmaktadır. Siyasal istikrarsızlık potansiyeli konusunda "bereketli" olmakla beraber, İtalya'da, ekonomik koşulların Yunanistan, Portekiz ve İspanya'dan daha iyi olmasından ötürü, Şubat 2013 seçimlerinde iktidara merkez solun gelmesi durumunda kemer sıkma politikalarında sınırlı bir gevşeme söz konusu olabilir.

Kaynakça

- ETUC day of action and solidarity for a Social Compact for Europe. (2012, October 17). *European Trade Union Confederation*. Retrieved January 24, 2013 from www.etuc.org/a/10439
- Greek debt crisis. (2012, November 27). *BBC News*. Retrieved January 23, 2013 from www.bbc.co.uk/news/business-13798000?print=true
- Italy. (n.d.). *CIA The World Factbook*. Retrieved January 25, 2013 from www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/it.html
- Khallash, S. (2012, December 2012). Eurozone unemployment set to reach 20 million in 2013. *Global Talent Strategy*. Retrieved January 23, 2013 from <http://globaltalentstrategy.com/en/article/eurozone-unemployment-set-to-reach-20-million-in-2013-306>
- Kington, T., Conolly, K., Willsher, K., & Smith, H. (2012, November 14). European strikes: who is protesting and why? *Guardian*. Retrieved January 23, 2013 from <http://www.guardian.co.uk/business/2012/nov/14/european-strikes-who-protesting-why>
- Kriz işsizliği, işsizlik krizi tetikliyor. (2013, January 11). *soL haber portalı*. Retrieved January 25, 2013 from <http://haber.sol.org.tr/dunyadan/kriz-issizligi-issizlik-krizi-tetikliyor-haberi-66003>
- News releases. (n.d.). *Eurostat*. Retrieved January 23, 2012 from http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/collections/news_releases
- Portekiz halkı hükümete geri adım attırdı. (2012, September 23). *soL haber portalı*. Retrieved January 25, 2013 from <http://haber.sol.org.tr/dunyadan?page=15>
- Samaras raises alarm about lack of liquidity, threat to democracy. (2012, October 5). *Ekathimerini*. Retrieved January 24, 2013 from http://www.ekathimerini.com/4dcgi/_w_articles_wsite1_1_05/10/2012_464693
- Smith, H. (2012, September 26). Greek workers begin general strike. *Guardian*. Retrieved January 25, 2013 from <http://www.guardian.co.uk/world/2012/sep/26/greek-workers-begin-general-strike>
- Spain in numbers. (n.d.). *BBC News*. Retrieved January 25, 2013 from www.bbc.co.uk/news/world-europe-18338616
- Spain's problems explained. (2012, September 28). *BBC News*. Retrieved January 24, 2013 from www.bbc.co.uk/news/business-17549970?print=true
- Statistics. (n.d.). *Eurostat*. Retrieved January 23, 2013 from <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>
- Wearden, G. (2012a, November 14). Europe's day of anti-austerity strikes and protests turn violent - as it happened. *Guardian*. Retrieved January 23, 2013 from <http://www.guardian.co.uk/business/2012/nov/14/eurozone-crisis-general-strikes-protest-day-of-action>
- Wearden, G. (2012b, November 6). Eurozone crisis live: Thousands protest peacefully during Greek general strike - as it happened. *Guardian*. Retrieved January 24, 2013 from <http://www.guardian.co.uk/business/2012/nov/06/eurozone-crisis-greece-general-strike-austerity>